

Gra edukacyjna „Droga do niepodległości”

Gra „Droga do niepodległości” wyrasta z naszych uczniowskich i nauczycielskich doświadczeń. Wychowane na akademiach „ku czci” – jako osoby dorosłe i parające się nauczycielstwem – zatęskniłyśmy za świętowaniem rocznic narodowych. Tego, czego niegdyś w szkole było w nadmiarze, zaczęło nam brakować. Jednak zbyt dobrze pamiętałyśmy nudę swoich szkolnych apeli, by pokusić się o reaktywowanie podobnych w szkole, w której uczymy. Chciałyśmy czegoś innego. To „coś” miało być połączeniem wychowania patriotycznego, nauki i zabawy. Poza tym bardzo lubimy słuchać i śpiewać pieśni legionowe. Pomysł, podsunęty przez zaprzyjaźnionego harcerza, rozwinęłyśmy i dopracowałyśmy w szczegółach.

ZASADY GRY

1. **Czas trwania gry** – 2 godziny lekcyjne.
2. **Uczestnicy** – młodzież gimnazjalna i licealna. W zabawie biorą udział reprezentanci klas (zespoły 3-osobowe). Gimnazjaliści na tydzień przed rozpoczęciem gry otrzymują materiały pomocnicze zaproponowane przez nauczyciela (materiały dotyczące okresu walki o niepodległość Polski, biogram J. Piłsudskiego). Licealiści przygotowują się do gry samodzielnie.

3. **Przebieg gry**

Na terenie szkoły rozmieszczonych jest 6 punktów, ilustrujących drogę Polaków do niepodległości i główne epizody z nią związane. Na każdym z punktów drużyny rozwiązują zadania.

Punkty te noszą nazwy:

- KOMENDANT
- LEGIONY
- ORLĘTA LWOWSKIE
- CZYN POWSTAŃCZY
- BITWA WARSZAWSKA
- ZNÓW NIEPODLEGŁA

Dodatkowym, 7. punktem jest KWATERA MARSZAŁKA – centrum, w którym kieruje się ruchem drużyn na poszczególne punkty, liczy czas oraz podsumowuje wyniki (patrz: dołączony schemat).

Drużyny rozpoczynają grę równocześnie, w Kwaterze Marszałka. W wyniku losowania zostają skierowane do poszczególnych punktów. Odległości między Kwaterą Marszałka a punktami starają się pokonać możliwie jak najszybciej. Po rozwiązaniu zadania drużyny wracają do Kwatery, gdzie otrzymują skierowanie do kolejnego punktu. Przy rozwiązywaniu zadań obowiązuje limit czasowy, a ich wykonanie przed czasem liczy się w ostatecznym podsumowaniu wyników. Gra toczy się do momentu wykonania wszystkich zadań przez wszystkie drużyny. Wtedy sumuje się zdobyte punkty. Za trzy najlepsze czasy (liczone od momentu rozpoczęcia do zakończenia gry) przyznawana jest premia punktowa:

- I czas – 3 pkt.
- II czas – 2 pkt.
- III czas – 1 pkt.

Zwycięża drużyna, która uzyskała największą liczbę punktów. W przypadku takiej samej liczby punktów o kolejności miejsc decyduje czas wykonania zadań.

Zadania

Nazwa punktu	Zadania	Proponowany limit czasowy	Punktacja
Komendant	Quiz „Co ty wiesz o marszałku?”	10 min	10 pkt
	Czy w jedną minutę zgadniecie, na którym Marszałek portrecie?	1 min	1 pkt
Legiony	Muzyczne skojarzenia	3 min	2 pkt
	Rozsypanka	5 min	1 pkt
Orlęta Lwowskie	Krzyżówka niepodległościowa	10 min	9 pkt
	Sześć razy zatytułuj obrazy	3 min	6 pkt
Czyn powstańczy	Co poeta miał na myśli?	5 min	3 pkt
	Kalambury	3 min	1 pkt
	Rekwizyty	2 min	2 pkt lub 1 pkt (w przypadku skorzystania z koła ratunkowego)
Bitwa warszawska	Konkurencje sprawnościowe: Bieg z rannym na noszach i czołganie się pod zasiekami	na czas	I miejsce – 3 pkt II miejsce – 2 pkt III miejsce – 1 pkt
	Zakładanie opatrunku rannemu	3 min	Za prawidłowo wykonany opatrunek – 1 pkt
	Strzał lotkami do celu – po 2 rzuty każdy zawodnik	–	za każdy celny rzut – 1 pkt
Znów niepodległa!	Sprawność „tytułowa” – która piosenka jest legionowa?	3 min	1 pkt
	Niech pomyśli tutaj główka i dobierze „zgrabne” słówka	5 min	1 pkt

UWAGI

- W zależności od ilości oddziałów w szkole proponujemy przeprowadzenie gry z udziałem:
  - klasowych sztafet, w których zmianę stanowić będą zespoły 3-osobowe,
  - drużyn lub sztafet ze wszystkich klas albo osobno w poszczególnych pionach klas (w drugim przypadku można wyłonić zwycięzców w obrębie poszczególnych pionów lub zastosować punktację generalną i na jej podstawie wyłonić zwycięzców).

- Proponujemy również, aby na czas przerwy międzylekcyjnej wstrzymać grę. Drużyny lub członkowie sztafet pozostają wówczas na stanowisku pod opieką nauczyciela (w sytuacji gdy uczniowie rozpoczęli wykonywanie zadań przed przerwą, powinni dokończyć zadanie).
- Na każdym ze stanowisk nauczycielowi mogą pomagać dwaj uczniowie, niebiorący udziału w grze. Oni też przekazują do Kwatery Marszałka meldunki o punktach zdobytych przez poszczególne drużyny.
- W czasie, gdy drużyny (sztafety) uczestniczą w grze, pozostali uczniowie wykonują w klasach indywidualne (ewent. grupowe) prace plastyczne. Proponujemy konkurs plastyczny: „Plakat niepodległościowy” lub pracę związaną z postacią Józefa Piłsudskiego, np. karykaturę – technika do wyboru – plakatówka, akwarela, collage, wydzieranka.
- Jako nagrody proponujemy cukierki „Kasztanki” dla każdej z drużyn. Idealną nagrodą dla zwycięzców byłaby kasetka magnetofonowa z pieśniami legionowymi. Pamiętamy także o dyplomach. Nagradzamy zwycięzców konkursu plastycznego.

ZADANIE: Quiz „Co Ty wiesz o Marszałku?”

1. Józef Piłsudski urodził się 5.12.1867 r. w:
  - a. Złotowie,
  - b. Zagórzcu,
  - c. Zułowie.
2. Józef Piłsudski został w młodości zesłany na 5 lat na Syberię za:
  - a. działalność w Polskiej Partii Socjalistycznej,
  - b. domniemany udział w spisku na życie cara Aleksandra III,
  - c. próbę wywołania powstania przeciwko Rosji.
3. Głównym celem jego działań było odzyskanie przez Polskę niepodległości. Chciał do tego doprowadzić poprzez:
  - a. wypracowanie porozumienia z Rosją,
  - b. doprowadzenie do wojny rosyjsko-japońskiej,
  - c. wywołanie powstania przeciwko Rosji.
4. J. Piłsudski był współtwórcą Legionów Polskich w Galicji i pełnił w nich funkcję:
  - a. dowódcy I Brygady,
  - b. dowódcy II Brygady,
  - c. dowódcy III Brygady.
5. J. Piłsudski dosłużył się w czasie I wojny światowej stopnia:
  - a. brygadiera,
  - b. pułkownika,
  - c. generała.

6. W 1917 r. J. Piłsudski został aresztowany przez Niemców i osadzony w twierdzy w:
  - a. Merseburgu,
  - b. Magdeburgu,
  - c. Moguncji.

7. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w listopadzie 1918 r. J. Piłsudski pełnił funkcję:
  - a. Tymczasowego Naczelnika Państwa,
  - b. Premiera rządu,
  - c. Prezydenta Polski.

8. Ukochana klacz Marszałka to:
  - a. Kaszałotka,
  - b. Kasztelanka,
  - c. Kasztanka.

9. Dworek Marszałka znajduje się w:
  - a. Salejówku,
  - b. Sulejówku,
  - c. Sulajówku.

10. J. Piłsudski zmarł w 1935 r. i został pochowany:
  - a. w Katedrze św. Jana w Warszawie,
  - b. na Cmentarzu Rakowieckim w Krakowie,
  - c. w podziemiach Zamku Wawelskiego.

ZADANIE: Czy w jedną minutę wskażecie, na którym Marszałek portrecie?
Rozpoznajcie Marszałka.

ZADANIE: Muzyczne skojarzenia

Po wysłuchaniu piosenki odpowiedzcie na pytania.
(Drużyna losuje jeden z zestawów.)

- **ZESTAW I. Piosenka zespołu „Dwa plus jeden” pt. „Czerwone słoneczko”**
  - O którym Powstaniu Śląskim jest mowa w piosence?
  - Dlaczego przeprowadzono plebiscyt na Górnym Śląsku?

- **ZESTAW II. Piosenka pt. „Pierwsza Brygada”**
  - Kto stał na czele I Brygady Legionów?
  - Na terytorium którego z państw zaborczych powstały Legiony?

- **ZESTAW III. Piosenka pt. „Wojenko, wojenko”**
  - Podaj ramy czasowe I wojny światowej.
  - Jakie wydarzenie zapoczątkowało I wojnę światową?

- ZESTAW IV. Piosenka pt. „O mój rozmarynie”
  - Która z roślin to rozmaryn?
  - Co to jest bagnet?

ZADANIE: Rozsypanka

Rozsypane wersy piosenki legionowej ułóżcie we właściwej kolejności.

(Drużyna losuje jeden z zestawów. Tekst piosenek pocięty jest na dwuwiersowe części.)

- ZESTAW I. *Pierwsza Brygada*

Legiony to żołnierska nuta,
Legiony to ofiarny stos,
Legiony to żołnierska buta,
Legiony to straceńców los.

My, Pierwsza Brygada,
Strzelecka gromada,
Na stos rzuciliśmy swój życia los,
Na stos, na stos.

O, ile mąk, ile cierpienia,
O, ile krwi, wylanych łez.
Pomimo to nie ma zwątpienia,
Dodawał sił wędrówki kres.

- ZESTAW II . *Pierwsza Kadrowa*

Raduje się serce, raduje się dusza,
Gdy Pierwsza Kadrowa na wojenkę rusza.

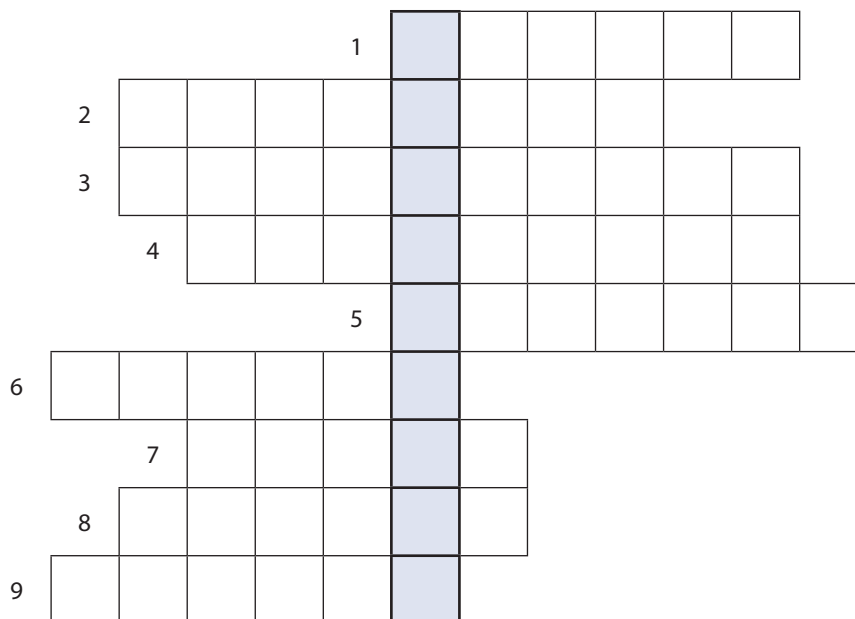
Oj da, oj da dana, wojenko kochana,
Nie masz to jak Pierwsza, nie masz, nie!

Chociaż do Warszawy mamy długą drogę,
Przecież jednak dojdziem, byleby iść w nogę.

Chociaż w butach dziury, na mundurach łaty,
To Pierwsza Kadrowa pójdzie na armaty.

A gdy się szczęśliwie zakończy powstanie,
To Pierwsza Kadrowa gwardyją zostanie.

A więc piersi naprzód, podniesiona głowa,
Bośmy przecież Pierwsza Kompania Kadrowa.

ZADANIE: Krzyżówka niepodległościowa

1. Jeden z obszarów plebiscytowych.
2. Nazwisko dyktatora III powstania śląskiego.
3. Światowej sławy pianista, polski patriota; w dzień po jego przyjeździe do Poznania, w grudniu 1918 roku, wybuchło powstanie wielkopolskie.
4. Jeden z traktatów kończących I wojnę światową, w którym określono granicę Polski z Niemcami.
5. Część Śląska Cieszyńskiego, przedmiot sporu pomiędzy Polską a Czechosłowacją.
6. Potoczna nazwa uczniów lwowskich szkół, bohatersko broniących miasta przed Ukraińcami w 1918 roku.
7. Rzeka, nad brzegami której rozegrała się bitwa uznana później za osiemną, decydującą bitwę w dziejach świata.
8. Generał, dowódca Błękitnej Armii we Francji.
9. Wolne miasto nad Bałtykiem.

ZADANIE: Sześć razy zatytułuj obrazy.

Przyporządkujcie ilustracji właściwy tytuł

1. Powitanie I. Paderewskiego na dworcu w Poznaniu 26 XII 1918 r.
2. K. Witkowski „Przysięga powstańców śląskich w 1919 r.”
3. S. Bagieński „Rozbrajanie Niemców przed Główną Komendą na placu Saskim w Warszawie”.
4. W. Kossak „Szarża pod Rokitną”.
5. W. Kossak „Orlęta – obrona cmentarza”.
6. Plakat propagandowy z roku 1920.

ZADANIE: Co poeta miał na myśli?

Jakich wydarzeń z dziejów walk o niepodległość dotyczą fragmenty następujących utworów?
Dokonajcie wyboru spośród wydarzeń podanych poniżej.

- wojna polsko-bolszewicka,
- powstanie wielkopolskie,
- III powstanie śląskie,
- walki na froncie wschodnim w I wojnie światowej,
- walki o Lwów.

1.

My – to wiara spod Poznania, spod Kościana, spod Szamotuł.
Ratajczaki... Nowaki... Szkudlarki (...)
My już przywykli do gadania, do zdychania, do krwi i potu.
Woźniaki... Antkowiaki... Kaczmarki... (...)

My już mieli dość załgiwania, bajtlowania, pyskowania i traktatów –
Knary w garść – garadeaus!
Z szkiebrem trzeba zrobić szlus! Szkiebry raus! (...)¹

2.

W grzechocie karabinów maszynowych
i wybuchach moździerzy
w chmurze dymów i krzyku walczących
o wolność
drzy Góra Świętej Anny
w okrutne i radosne dni (...)²

3.

Rozdzielił nas mój bracie,
Zły los i trzyma straż –
W dwóch wrogich sobie szańcach
Patrzemy śmierci w twarz.

W okopach pełnych jęku,
Wysłuchani w armat huk,
Stoimy na wprost siebie –
Ja – wróg twój, ty – mój wróg!
(...)

A gdy mnie z dala ujrzysz,
Od razu bierz na cel

¹ Urlich A., *My to wiara...*

² Fulkowski S., *Góra św. Anny* [w:] X. Dunikowski

I do polskiego serca
Moskiewską kulą strzel.

Bo wciąż na jawie widzę
I co noc mi się śni,
Że TA, CO NIE ZGINEŁA,
Wyrośnie z naszej krwi.³

ZADANIE: Kalambury

Jeden z zawodników losuje hasło. Pokazuje je lub rysuje na kartce. Pozostali zawodnicy odgadują je.

- HASŁO NR 1 Cud nad Wisłą
- HASŁO NR 2 Błękitna Armia
- HASŁO NR 3 Legiony Polskie
- HASŁO NR 4 Ignacy Paderewski

ZADANIE: Rekwizyty

Z jakimi wydarzeniami lub postaciami związanymi z walką o niepodległość kojarzy wam się wylosowany rekwizyt? (Drużyna losuje jeden z rekwizytów.)

- REKWIZYT NR 1 kasztan
- REKWIZYT NR 2 orzeł + pistolet
- REKWIZYT NR 3 bryła węgla (przewiązana białą-czerwoną wstążką) + pistolet
- REKWIZYT NR 4 ziemniak (z białą-czerwoną flagą na wykałaczce) + pistolet
- REKWIZYT NR 5 szabla
- REKWIZYT NR 6 pocztówka z Warszawy + pistolet

- KOŁO RATUNKOWE

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE
KASZTANKA
J. PIŁSUDSKI
POWSTANIA ŚLĄSKIE
ORLĘTA LWOWSKIE
BITWA WARSZAWSKA

ZADANIE: Konkurencje sprawnościowe

Drużyna udaje się na miejsce i wykonuje wszystkie 3 zadania. Wcześniej należy przygotować:

- nosze lub koc,
- słupki i sznurek na zasieki,
- rzutki i tarczę,
- materiały opatrunkowe,
- stoper.

³ Słoński E., *Ta, co nie zginęła*

ZADANIE: Sprawność „tytułowa” – która piosenka jest legionowa?

Spośród podanych tytułów piosenek wskażcie piosenkę legionową. (Drużyna losuje jeden z zestawów.)

- ZESTAW I
  - „Serce w plecaku”
  - „Pieśń Legionów Polskich we Włoszech”
  - „Białe róże”
  - „Bogurodzica”
- ZESTAW II
  - „Pieśń rycerska”
  - „Witaj, majowa jutrzeńko”
  - „Pieśń partyzanta”
  - „Wojenko, wojenko”

ZADANIE: Niech pomyśli tutaj główka i dobierze „zgrabne” słowa.

Uzupełnijcie tekst piosenki właściwymi słowami. Wykorzystajcie wyrazy z ramki. (Drużyna losuje jeden z zestawów.)

- ZESTAW I. *Stój, poczekaj, moja duszko*

Stój, poczekaj, moja duszko,
Skąd tak drobną stąpasz nóżką?

Jam z tej chatki, rwałam .....
I powracam już!

Może ..... wrogów tłuszcze?
Daj buziaka, to cię puszczę.

Jam nie taka, dam buziaka,
Tylko z konia zsiądź!

Z konia zsiądę, prawo złamię –
Za to kulą w łeb dostanę.

Jakiś ....., dość twej chętki –
Bez buziaka bądź!

bratki – kwiatki
kryjesz – chowasz
szybki – prędko

• ZESTAW II. *Jak to na wojence ładnie*

Jak to na wojence ładnie, } bis
Kiedy ułan z konia ..... } bis

Koledzy go nie żałują, } bis
Jeszcze ..... go trują. } bis

Śpij kolego w ciemnym grobie, } bis
Niech się Polska przyśni Tobie. } bis

A za Twoje trudy, znoje } bis
Wystrzelimy trzy naboje. } bis

A za Twoje młode lata } bis
..... zagra tra-ta ta-ta. } bis

trąbka – ułan
złoci – spadnie
biegnąc – końmi